

Osmanlı Diplomasisinde Mihmandar Geleneği

The Mihmandar Tradition in Ottoman Diplomacy

Mustafa CAN*

Öz

Diplomatik misafirlere buldukları ülkede rehberlik edecek kişilerin görevlendirilmesi, devletlerarası ilişkilerde uygulanagelen oldukça eski bir gelenektir. Hem batı hem de doğu diplomasisinde görülen bu gelenek, Osmanlı Devleti'nde de Osmanlı devlet gelenekleri ve diplomasi anlayışı çerçevesinde uygulanmıştır. Bu nedenle yabancı devletlerden gelen resmi sıfatlı yabancı misafirlerle ilgilenmesi için mihmandar adı verilen görevliler tayin edilmiştir. Mihmandarların yabancı misafirler karşısında Devlet-i Âliyye'nin onurunu temsil ettikleri düşünüldüğünden, mihmandar seçiminde oldukça titiz davranılmıştır. Genel olarak saray görevlilerinden seçilen mihmandarlar, Osmanlı topraklarına gelen diplomatik misafirlerin ağırlanması ve ülke içinde buldukları süre ihtiyaçları ile ilgilenip, bu hususta kurumlar arası koordinasyonun sağlanması hizmetini görmüşlerdir. Bu bağlamda mihmandarlık uygulaması, Osmanlı devlet ve diplomasi geleneği açısından önemli kesitler içermekte olup Osmanlı Devleti'ni çağdaşı diğer devletlerden ayırt edici bir özellik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Diplomasi, Misafir, Mihmandar, Gelenek.

Abstract

The appointment of persons to guide diplomatic guests in which country they are present at is a very old tradition in interstate relations. This tradition, seen in both western and eastern diplomacy, was applied in the Ottoman State within the framework of Ottoman state traditions and diplomacy. For this reason, officials named mihmandar have been appointed in order to deal with official guests from foreign countries. Since it is thought that the mihmandars represent the dignity of Ottoman State in the face of foreign guests, selection of mihmandars has been meticulous. Generally selected from the palace officials, mihmandars were interested in hosting the diplomatic guests coming to the Ottoman lands and their needs as long as they were in the country and providing the coordination between the institutions in this regard. In this context, this practice contains important sections in terms of Ottoman state and diplomacy tradition and has a distinctive feature of the Ottoman State from other contemporary states.

Keywords: Ottoman State, Diplomacy, Guest, Mihmandar, Tradition.

Giriş

Farsça misafir anlamına gelen “mihman” ve sahip olan anlamındaki “dar” sözcüklerinden meydana gelen mihmandar, kelime anlamı olarak misafir karşılayan ve ağırlayan kimse anlamına gelmektedir. Kavram anlamı itibariyle ise hürmete şayan bir kimse veya ülke topraklarına gelen yabancı devletlerin hükümdarları, ileri gelenleri yahut elçileriyle bunların maiyetlerine

Makale Geliş Tarihi: 13.05.2019. Makale Kabul Tarihi: 25.10.2019.

* Arş. Gör Dr.; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, mustafacan@gazi.edu.tr ORCID: 0000-0002-6458-5007

Gazi

Akademik
Bakış

267

Cilt 13
Sayı 25
Kış 2019

atanan memur manasındadır.¹ Mihmandarlar, bu tür misafirlerin ülkede buldukları süre içerisinde yanlarında bulunup, gerekli izahatlarda bulunarak kolaylık sağlardı.² Bu şekilde gerçekleştirilen mihmandarlık görevi ise mihmandarî olarak adlandırılırdı.³ Mihmandar kelimesi günümüzde de aynı anlamda kullanılmakta ve daha çok diplomatik misafirleri karşılamak ve ülke topraklarında kaldıkları süre içerisinde kendilerine yardımcı olmakla görevli olan kişileri ifade etmektedir.⁴

Devletlerarası ilişkilerde çok eski bir gelenek olan mihmandarlık, hem batı hem de doğu diplomasisinde uygulanmıştır. Bu bağlamda Romalılarda, yabancı devletlerin temsilcilerine rehberlik ve kılavuzluk etmesi için mihmandar olarak tanımlanabilecek kişilerin görevlendirildiği görülmektedir. Roma'ya gelen düşman ülkelerin elçileri, ülke topraklarına girmek için öncelikle sınırdaki Romalı yerel generallerden izin alıp o şekilde ülke topraklarına girebilirlerdi. Aynı durum başkent Roma'ya girişlerinde de geçerliydi. Kendilerine ülkeye giriş izni verilen elçiler belli bir görevli tarafından karşılanır, görev süreleri sonunda da aynı görevli tarafından belli bir yere kadar kendilerine eşlik edilirdi.⁵

Bizans'ta da yabancı devletlerin temsilcileri, henüz sınırdan girişlerinden itibaren bu iş için özel olarak görevlendirilmiş bir görevli tarafından karşılanırlardı. Mesela İran elçilerinin karşılanması için bu sınır Fırat nehri kıyısıydı.⁶ Bu misafirler Konstantinapolis'e varmadan önce Khalkedon'a (Kadıköy) veya şehrin diğer giriş noktalarına ulaştıklarında, burada ilgili devlet birimince görevlendirilen temsilci (*apantesis*) tarafından karşılanırlardı.⁷

Doğu diplomasi geleneğinde de görülen mihmandarlığın, İslam devlet geleneği içerisinde bizzat Hz. Muhammed zamanında da uygulandığı görülmektedir. Buna göre İslam Devleti'ne gelen yabancı devlet temsilcileri genellikle sınırdan karşılanırlar ve başkente kadar yol boyunca kendilerine refakat edilirdi.⁸ Bu dönemde elçiler, Abdurrahman b. Avf'ın bu işe tahsis ettiği Dârü'd-diyâfe (Dârü'd-difân) adı verilen evinde, kendileri için kurulan özel çadırlarda ya da bir başka sahibinin evinde ağırlandırlardı. Abdurrahman b. Avf'tan başka ayrıca Hz. Muhammed'in hizmetlerini gören Sevbân b. Bücdüd,

- 1 Şemseddin Sami, Kamûs-ı Türkî, İkdâm Matbaası, İstanbul 1317, s. 1438; Nebi Bozkurt, Mihmandar, DİA, C. 30, s. 25; Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* 2, MEB Basımevi, 2. Baskı, İstanbul, 1983, s. 533.
- 2 Pakalın, a.g.e, s. 533.
- 3 Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 25. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008, s. 645.
- 4 Bozkurt, a.g.m, s.25.
- 5 Harold Nicolson, *The Evolution of Diplomatic Method*, University of Leicester, Leicester, 2001, s. 18-19.
- 6 Tamara Talbot Rice, *Bizans'ta Günlük Yaşam: Konstantinopolis Bizans'ın Mücevheri*, Özne Yayınları, İstanbul, 2002, s. 50.
- 7 Casim Avcı, *İslâm Bizans İlişkileri*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2003, s. 47-48.
- 8 Avcı, a.g.e, s. 41.

Bilâl-i Habeşî ve Hâlid b. Saîd'in de mihmandarlık yaptığı da bilinmektedir.⁹ Hz. Muhammed'in elçilere karşı olan tutumu Emevi ve Abbasi devletlerinde de aynı şekilde devam etmiş, ayrıca sınırların genişlemesi ve devlet örgütündeki gelişmelere paralel olarak bir takım yeni ve farklı uygulamalarda kendisini göstermiştir. Bu bağlamda iç ve dış yazışmalarla birlikte devletin dış ilişkilerini düzenlemek, diğer devletlere gönderilecek elçileri seçmek ve ülkeye gelen yabancı elçileri ağırlayıp ikametlerini sağlamak, ziyaret süresince onlara rehberlik edecek görevlileri tayin etmek de Divânü'r-Resâil adı verilen divan tarafından gerçekleştirilmiştir.¹⁰

İlk Türk-İslam devletlerinde de elçilerin karşılanmaları, ağırlanmaları, huzura kabulleri ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla mihmandar görevini üstlenen çeşitli görevliler ya da kurumlar bulunmaktaydı. Karahanlılarda yabancı elçileri karşılamak, istihkaklarını temin etmek, kabul merasiminde teşrifat kurallarını uygulamak ve dönüşleri sırasında onları uğurlamak hâcib adı verilen görevli tarafından gerçekleştirilmekteydi. Bu göreve tayin edilen kişiler sivil idareden gelmekteydi ve kendilerine görevlerini yerine getirmelerinde *biruk* / *buyruk* adı verilen memurlar yardımcı olurdu.¹¹ Büyük Selçuklu Devleti'nde gelen elçilerin karşılanması, huzura çıkarılması görevi de aynı şekilde hâcib adı verilen görevliye aitti.¹² Devletlerarası ilişkilerde mihmandarın gerekliliği Büyük Selçuklu dönemi nasihatname türü eserlerden olan Siyasetname'de de görülmektedir. Siyasetname yazarı Nizamülmülk'e göre elçilerin ağırlanması hususuna özen gösterilmeli ve elçiler, görevlendirilecek kişilerce daha sınırdarken karşılanıp saraya kadar getirilmelidir.¹³ Nizamülmülk'ün devlet adamı kimliği göz önüne alındığında, mihmandarlık görevi için bu tavsiyeleri ayrıca değer kazanmaktadır.

Gazneli Devleti'nde yabancı devletlerin temsilcilerini karşılamak, ikamet edecekleri saraya götürerek orada rahatlarını temin etmek, saraya gidiş ve dönüşlerini düzenlemek resuldârın görevlerindendi.¹⁴ Salgurlularda da aynı isimle anılıp aynı hizmeti gören bir görevli mevcuttu.¹⁵

9 Bozkurt, a.g.m, s.26

10 Avcı, a.g.e, 42.

11 Reşat Genç, *Karahanlı Devlet Teşkilatı*, TTK Basımevi, Ankara, 2002, s. 133-135; Emine Uyumaz, *Türkiye Selçuklu Devleti'ne Gelen ve Giden Elçiler (XI. Yüzyılın Sonu-XIV. Yüzyılın Başları)*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2011, s. 12; Dündar Alikılıç, *Osmanlı'da Devlet Protokolü ve Törenler İmparatorluk Seremonisi*, Tarih Düşünce Kitapları, İstanbul 2004, s. 29; Necati Gültepe, *Mührün Gücü, İlk Türk-İslam Devletlerinde ve Osmanlılarda Bürokrasi*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2009, s. 53.

12 Erdoğan Merçil, *Selçuklularda Saraylar ve Saray Teşkilatı*, Bilge Kültür Sanat, 2011, s. 53-55.

13 Nizamülmülk, *Siyasetname*, (Çev. Nurettin Bayburtlugil), Dergâh Yayınları, 11. Baskı, İstanbul, 2015, s. 110.

14 Erdoğan Merçil, *Gaznelilerde Bir Saray Memuriyeti: Resuldârlık, VIII. Türk Tarih Kongresi*, TTK Basımevi, C. II, Ankara 1981, s.708-709. Muhammet Hanefi Palabıyık, *Gazneli Devleti Saray Teşkilatı*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.1996, s. 196; Güller Nuhoğlu, "Gazneli Devlet Teşkilatı" *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, C.V, Ankara 2002, s. 292.

15 Merçil, *Gaznelilerde Bir Saray Memuriyeti: Resuldârlık*, s.708.

Memlûklularda elçilerin karşılanıp sultanın huzuruna çıkarılması görevi ise haftanın belirli günlerinde toplanan ve bizzat sultanın katıldığı *mezalim* divanlarında mahkemeye giriş çıkışı düzenleyip disiplini sağlamakla da görevli olan *devâtdâr*'a aitti.¹⁶ Memlûklularda mihmandarlık görevi askerî sınıf mensubu saray görevlilerinden birisine verilmekteydi. Mihmandarın ilk görevinin dışarıdan gelen misafirleri sınırdaki karşılayıp eşkıya saldırısı gibi tehlikelerden koruyarak başkente kadar güvenlik içerisinde getirmek olması, bu iş için askerî sınıftan birinin görevlendirilme sebebi olarak görülebilir. Misafirlerin ülke sınırları içerisindeki ikametleri süresince en iyi şekilde ağırlandırmalarının sağlanması da yine mihmandarın görevidir. Memlûklularda merkezden tayin edilen mihmandardan başka Dımaşk, Gazze, Halep, Trablus gibi nâib-i saltanat eyaletlerinde de, yine askerî sınıftan mihmandarlar bulunurdu. Sınırda bir elçilik heyetinin yaklaştığı haber alınınca o bölgenin saltanat naibi bunu sultana bildirir, kabulüne dair olumlu cevap gelmesi halinde heyetin karşılanması için mihmandar gönderirdi.¹⁷

Anadolu Selçuklularında ise elçiler sınırdan girip merkeze yaklaştığı zaman *mihmandar* adı verilen bir görevli tarafından karşılanırdı. Mihmandarlar, misafirlere yolculukları sırasında eşlik etmek, her türlü ihtiyaçları karşılamak ve güvenli bir şekilde bölgedeki en kıdemli mülki amire ulaştırılmakla görevliydi. Mihmandarların yolculuk esnasındaki güvenliğinin sağlanmasından da sorumlu olmaları, askerî zümreden seçilen ya da bu zümreden yardımcıları olan sivil görevliler olduğunu göstermektedir.¹⁸

Osmanlılarda Mihmandar Geleneği

Osmanlı diplomasi geleneğinde, yabancı devletlerden Osmanlı topraklarına gelmiş olan itibar sahibi resmi sıfatlı misafirlerin maiyetine tayin edilen görevlilere mihmandar adı verilmiştir.¹⁹ Fakat Osmanlı devlet geleneğinde mihmandar tayini sadece diplomatik misafir olarak tanımlanabilecek yabancılar için yapılmamış; devlet görevlilerine resmi yolculuklarında kılavuzluk yapan²⁰ yahut askerî birliklerin sevk güzergâhlarında yol gösteren görevliler de mihmandar olarak anılmıştır.²¹ Bununla birlikte diplomatik misafirler için tayin edilen mihmandarların, devlet görevlilerinin veya askerî birliklerin hizmetine tayin edilen ve daha çok rehber ve kılavuzluk hizmeti gören mihmandarlara nazaran daha fazla görev ve sorumlulukları bulunurdu.

16 Alikılıç, a.g.e, 30.

17 Bozkurt, a.g.m, s. 26

18 Uyumaz, a.g.e, s. 15.

19 Mihmandar tabiri Osmanlı kültüründe Hz. Muhammed'in Medine'ye hicretinde evinde yedi ay kadar misafir eden Ebû Eyyûb el-Ensârî için "mihmandar-ı nebi" yani peygamber mihmandarı şeklinde bir unvan olarak da kullanılmıştır. Bozkurt, a.g.m, s. 25.

20 BOA. C. DH.153/7647.

21 BOA. C. AS.132/5876; BOA. C.AS.411/17012.

Osmanlı Devleti'nde resmi sıfatlı yabancıların maiyetine mihmandar tayin edilmesi, bu kişilerin Osmanlı topraklarına ayak bastıkları andan, ülkeden ayrıldıkları zamana kadar misafir olarak telakki edilmelerinden kaynaklanmıştır.²² Bu bağlamda elçiler ve maiyetlerinden, yabancı devlet hükümdarları ve hanedan mensuplarına,²³ Osmanlı'ya tabi devletlerin yöneticilerinden²⁴ resmi izinle araştırma ve inceleme yapmak için gelen heyetlere kadar çok geniş bir yelpazedeki ziyaretçilere mihmandar tayin edildiği görülmektedir. Mihmandar tayini yapılan bu kişilerin hepsinin ortak özelliği Osmanlı Devleti tarafından resmi olarak misafir kabul edilmiş olmalarıydı.

Osmanlı Devleti'nde mihmandarlık kadrolu bir devlet görevi değildi ve ihtiyaç halinde diğer devlet görevlileri arasından mihmandar tayin edilmekteydi.²⁵ Mihmandar olarak seyfiye, ilmiye ya da kalemiyeden görevli kişiler tayin edilebilirdi. Bu noktada belirleyici olan husus ise hizmetine mihmandar tayin edilecek olan misafirin özellikleriydi. Mihmandar olarak genelde saray görevlileri, çoğunlukla da kapıcıbaşı²⁶ veya çavuşbaşılardan birisi tayin edilirdi.²⁷ Ayrıca hâcegân-ı divan²⁸ gedikli,²⁹ silahşoran-ı hassa,³⁰ züama³¹ vb. gibi diğer görevliler de bu amaçla görevlendirilebilirdi. Eğer gelen misafir bir elçi ise mihmandar tayin edilen kişinin rütbesinin, elçinin rütbesine denk olmasına özellikle dikkat edilmekteydi.³² Büyükelçi rütbesinde

22 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTK Basımevi, 3. Baskı, Ankara 1988, s. 276-277.

23 Osmanlı tarihçilerinden Mustafa Selânikî de 1592 yılında ülkesin Safevi işgaline uğrayınca Osmanlılara sığınan Gilân hâkimi Ahmed Han'a mihmandarlık yapmıştı. Selânikî bu tarihten önce de Haydar Mirza başkanlığındaki İran elçilik heyetine mihmandarlık hizmetinde bulunmuştu. Mehmet İpşirli, Selânikî Mustafa Efendi, *DİA*, C. 36. S. 358.

24 BOA. AE. SMST. III. 316/25391.

25 Bozkurt, a.g.m, s. 26.

26 BOA. AE. SABH. I 67/4648; BOA. AE. SSLM. III. 1119/721; BOA. AE. SSLM. III. 168/10028; BOA. C.HR. 157/7581.

27 Mesela H. 2 Rebiülahir 1054 / M. 8 Haziran 1644 tarihinde ülkesine dönmekte olan İran elçisine Divan-ı hümayun çavuşbaşılardan Derviş Mehmed mihmandar olarak tayin edilmişti. BOA. C. HR.92/4577. H. Ramazan 1153 / M. Kasım/Aralık 1740 tarihinde gelen Rus elçisine de Dergâh-ı Âli kapıcıbaşılardan Ali mihmandar olarak tayin edilmişti. BOA. C.HR. 94/4667. H. Evail-i Rebiülahir 1154 / M. Haziran 1741 tarihinde gelen İran elçisinin dönüşünde ise Kapıcıbaşı Derviş Mehmed mihmandar tayin edilmişti. BOA. A.DVN. MHM. d. 57, 48, Hk.144. Benzer şekilde H. Evail-i Cemaziyelahir 1160 / M. Haziran 1747 tarihli bir belgede antlaşma tasdiknamesi ile gelen İran elçisine ilk önce Dergâh-ı Âli kapıcıbaşılardan Rehâvî Mehmed mihmandar tayin edilmişken şartlar gereği azledilmesi ile yine Dergâh-ı Âli kapıcıbaşılardan Sirozî Mehmed Efendi mihmandar tayin edilmişti. BOA. C.HR. 57/2847. BOA. HAT. I/15.; BOA. A.DVN. MHM. d. 57, 87.

28 BOA. AE. SABH. I. 245/16377

29 BOA. AE. SABH. I. 297/19975; BOA. C. HR. 43/2108; BOA. HAT. 781/36583; BOA. HAT.1163/46018.

30 BOA. HAT. 1210/47412

31 BOA. HAT. 1210/47412

32 H. Evail-i Rebiülevvel 1153 / M. Mayıs-Haziran 1740 tarihli bir belgeden o dönemde gelen Avusturya elçisine önce İşkodra Sancağı Mutasarrıfı Süleyman Paşa'nın mihmandar tayin

Gazi

Akademik
Bakış

271

Cilt 13
Sayı 25
Kış 2019

olan misafirlere genel olarak kapıcıbaşılar,³³ ortaelçi seviyesindeki elçilere ise züama veya gedikli gibi daha düşük rütbeli görevliler mihmandar olarak tayin edilirdi.³⁴ Kırım hanları için tayin edilen mihmandarlar da kapıcıbaşılardan seçilirdi.³⁵ Bu şekilde yüksek rütbe ve payeye sahip misafirlerin gelişlerinde üst düzey kişilerin görevlendirilmesine özel olarak dikkat edilirdi. Mesela bazı İran elçileri “han” unvanına sahipti ve bu unvan Osmanlılardaki üç tuğlu vezir rütbesine denk gelmekteydi.³⁶ Bu nedenle 1568 yılında gelen İran elçisi Şah Kulu Han’a mihmandar olarak denk rütbedeki Rumeli Beylerbeyi Şemsi Ahmed Paşa tayin edilmişti.³⁷ H. 14 Receb 1190 / M. 29 Ağustos 1776 tarihli bir belgeye göre de Rus büyükelçisine mihmandar olarak Beylerbeyi Hamid Hüseyin Paşa’nın görevlendirildiği görülmektedir.³⁸

Mihmandarların, yabancılar karşısında Devlet-i Âliyye’yi temsil ettiği düşünülduğünden mihmandar seçimine özel olarak dikkat edilirdi. Bu işle görevlendirilecek kimselerin öncelikle akıllı, iş beceren, Devlet-i Âliyye ve saltanat-ı seniyyenin şan ve şevketini ikmal edebilecek, dikkatli, ince düşünceli, ileri görüşlü, dirayet sahibi, yaptığı işin sonunu düşünebilen, uhdesindeki işe sadık ve istenildiği şekilde yerine getirebilmeye muktedir kişiler olması gerekirdi.³⁹

Gelecek elçinin kişisel özellikleri hakkında önceden malumat edinilir ve Osmanlı diplomasi geleneği gereğince, tayin edilecek mihmandarın elçiden daha düşük profile sahip birisi olmamasına özellikle dikkat edilirdi. Çünkü yabancı bir devleti temsil eden elçiye karşın Devlet-i Âliyye’yi temsil eden mihmandarın, elçi karşısında silik kalmayacak, güzel söz söyleyebilen, nüktedan, zeki ve Devlet-i Âliyye’nin şanına halel getirmeyecek kişilerden olması gerekiyordu.⁴⁰ Osmanlı tarihlerinin bu hususta kaydettiği belki de en

edildiği fakat Süleyman Paş’nın vefatı üzerine yine Prizren Sancağı Sancağı Mutasarrıfı Ali Paşa’nın mihmandar tayin edildiği görülmektedir. BOA. C. HR. 153/7604. Bazı elçiler mihmandar konusunda özellikle hassasiyet göstermekteydiler. Nitekim 1775 yılında İstanbul’a gelen Rus elçisi Reprin, 1740’da gelen elçiye olduğu gibi kendisine de mutlaka iki tuğlu bir vezirin mihmandar tayin edilmesi hususunda ısrar etmiştir. Mübahat S. Kütükoğlu, “XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Fevkalâde Elçilerin Ağırlanması”, *Türk Kültürü Araştırmaları Prof. Dr. İsmail Ercüment Kuran’a Armağan*, Yıl: XXVII/1-2, 1989, s. 199.

33 BOA. AE. SMHD. II. 117/9863; BOA. AE. SSLM. III. 119/7211; BOA. C.HR.152/7581; BOA. C.HR.157/7825; BOA. HAT.246/13856; BOA. HAT. 833/37561; BOA. HAT. 1163/46018.

34 BOA. HAT. 1163/46018; BOA. HAT.1210/47412.

35 BOA. C. ML. 618/25495.

36 Kütükoğlu, a.g.m, s. 212.

37 Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, (Haz. Mehmet İpşirli) TTK Basımevi, Ankara, 1999, C. I, s. 70.

38 BOA. AE. SABH. I. 143/9593.

39 BOA. AE. SABH. I. 67/4648.

40 Mustafa Can, “Sürekli Diplomasi Öncesi Osmanlı Devleti’nde Yabancı Elçiler (Elçi-Ağırlama-Huzura Kabul)”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2018, s. 145.

güzel örnek, 1568 yılında İran elçisi Şah Kulu Han'ın gelişinde yaşanmıştı. Belirtilen tarihte Edirne'ye gelen Şah Kulu Han söz ustası ve nüktedan bir yapıya sahipti, bu nedenle elçi için özellikle Rumeli Beylerbeyi Şemsi Ahmed Paşa görevlendirilmişti. Osmanlı tarihçilerinden Selânikî'ye göre elçi ile mihmandarı arasında adeta karşılıklı bir güç gösterisi yaşanmıştı. Hatta Şemsi Ahmed Paşa, elçiye kendisini karşılayan Osmanlı askerlerini nasıl bulduğunu sormuş, Şah Kulu Han da kıyafet ve silah bakımından son derece gösterişli olan askerlerin, bu halleriyle askerden çok düşün alayına benzediğini söylemişti. Şemsi Ahmed Paşa ise bu cevap karşısında elçiyi doğrulamış ve bahsettiği askerin Çaldıran'dan Taclı Hanım'ı gelin getiren asker olduğunu söyleyerek tarihe geçecek bir cevap vermişti.⁴¹

Mihmandar tayin edilecek kişilerin daha önce bu görevde bulunmuş olmaları, - hizmetlerinden memnun kalınması kaydıyla - yeniden mihmandar tayin edilebilmelerinde önemli bir rol oynamaktaydı. Mesela H. 25 Cemaziyelahir 1156 / M. 16 Ağustos 1743 tarihinde İran'dan gelen Mirza Safi'ye mihmandar olarak Dergâh-ı Âli çavuşbaşısı Sirozî Mehmed Ağa'nın tayin edildiği görülmektedir.⁴² H. Evail-i Cemaziyelahir 1160 / M. Haziran 1747 tarihli bir belgeye göre ise antlaşma tasdiknamesi ile gelen İran elçisine ise önce Dergâh-ı Âli kapıcıbaşlarından Rehâvî Mehmed mihmandar tayin edilmiş fakat sonrasında azledilmişti. Bunun üzerine bu defa Dergâh-ı Âli kapıcıbaşlarından olarak tanımlanan ve muhtemelen daha önce Mirza Safi'nin mihmandarı olan Sirozî Mehmed Efendi mihmandar tayin edilmişti.⁴³ H. 4 Rebiülevvel 1211 / M. 7 Eylül 1796 tarihinde gelecek olan Fransa elçisini sınırdan İstanbul'a getirmek üzere mihmandar tayin edilen Dergâh-ı Âli gediklilerinden Yahya Bey'in, daha önce H. 1208 / M. 1793-1794 tarihinde gelmiş olan İngiliz elçisine Belgrad'dan İstanbul'a kadar mihmandarlık yaptığı görülmektedir.⁴⁴ H. 23 Rebiülahir 1227 / M. 6 Mayıs 1812 tarihli bir belgede ise padişahın doğum gününü tebrik için gelen İran elçisine haccân-ı divan-ı hümâyundan Mustafa Ağa'nın mihmandar tayin edilmesinin sebebi, Mustafa Ağa'nın birkaç seneden beri İran elçilerine mihmandarlık yapması ve onların mizaçlarına vukuf-ı tahsil etmiş olması olarak kaydedilmiştir.⁴⁵ Bir başka örnekte de H. 17 Rebiülahir 1255 / M. 30 Haziran 1839 tarihinde İran elçisine Dergâh-ı Âli kapıcıbaşlarından Arif Ağa mihmandar tayin edilmiş ve bu görevlendirmede daha önce İran'dan gelen bir memurun mihmandarlığını yapmış olması etkili olmuştu.⁴⁶

Mihmandar tayini için misafirin resmi olarak izin alması gerekmekteydi. Misafirler Osmanlı sınırlarına girdikleri bölgede memuriyetlerini o

41 *Tarih-i Selânikî*, C. I, s. 70.

42 BOA. AE. SMHD. I. 107/7650.

43 BOA. C.HR. 57/2847; BOA. HAT. I/15; BOA. A.DVN. MHM. d. 57, 8.

44 BOA. C. HR. 43/2108.

45 BOA. HAT. 243/13638.

46 BOA. AE. SMHD. II. 117/9863.

Görüş

Akademik
Bakış

273

Cilt 13
Sayı 25
Kış 2019

bölgedeki vali vb. gibi devlet görevlilerine bildirirler; görevlilerin keyfiyeti merkeze bildirmeleri sonucu, gerekli görüldüğü takdirde mihmandar tayini gerçekleştirilirdi.⁴⁷ Gelen kişiler elçi yakını vb. gibi misafirler olup üst düzey resmi görevliler değilse, sınır bölgesindeki yerel yöneticilere, misafiri merkeze kadar getirmesi için bir mihmandar tayin etmesi emredilirdi.⁴⁸ Elçi vb. gibi daha üst düzey resmi misafirlerin gelişleri önceden haber alındığından, bu görev için genelde merkezden bir mihmandar tayin edilirdi. Tayin edilen kişiye mihmandar olarak görevlendirildiğine dair divandan hüküm çıkartılarak görevinin önemi, mahiyeti, görevi esnasında uyması gerekenler tebliğ edilirdi.⁴⁹ Görevinin önemi belirtilirken memuriyetinin içeriği konusunda iyice bilgi edinmesi ve “Devlet-i Âliyye’nin namûsunu ikmâlin mihmândârın hareket-i âkulânesine” bağlı bulunduğu da özel olarak tembih edilirdi.⁵⁰ Kendisine görevi resmen tebliğ edilen mihmandara görevine başlarken sadrazam huzurunda hilat giydirilirdi.⁵¹

Görevi kendisine tebliğ edilen mihmandar, ilk iş olarak görevi esnasında kendisine lazım olacak olan malzemeleri temin ederdi. Bu noktada görev süresince lazım olacak olan çadır vb. gibi malzemeler, görev bitiminde geri alınmak üzere Mehterhâne-i Âmire’den emanet olarak verilirdi. H. 15 Receb 1190 / M. 30 Ağustos 1776 tarihinde Rus elçisinin mihmandarı Hamid Hüseyin Paşa’ya görev süresinin sonunda alınmak üzere müsta’mel dış tarafı zengârî iç tarafı kırmızı on iki hazneli bir çadır, ziyadece müsta’mel on hazneli dört çadır, yine ziyadece müsta’mel dört sekban çergesi, bir adet müsta’mel on hazneli nohudî matbah, bir köhne beyaz tepeli bir de beyaz açık çeşme verilmişti.⁵² H. 14 Şaban 1208 / M. 17 Mart 1794 tarihli bir belgede ise Rus büyükelçisinin mihmandarı Gedikli Hacı Mehmed Ağa’ya bir kaba çadır muşamma’ ve tozluk, bir kaba çadır ve tozluk, iki çerge, bir matbah çergesi, bir kahve çadırı, bir mızrak memşa çadırı, daire için bir açık memşa, bir saka meşki ve takımı, bir de musluk verildiği görülmektedir.⁵³

Mihmandarlara görevleri esnasında geçecekleri bölgelerde sıkıntı yaşamamaları için divan-ı hümayundan yol hükmü ve yol güzergâhlarında gerekli olan binek hayvanlarını temin edebilmeleri için menzil ahkâmı⁵⁴ verilirdi. Mihmandarın görevi esnasında herhangi bir kazaya mahal vermemek amacıyla yerel yöneticilerle iletişim halinde olması ve böylece koruma ve

47 BOA. AE. SMHD. II. 117/9863.

48 “...Mahall-i merkûmdan Der-âliyyeye gelince de’b-i kadîm ve kâide-i müstahsene-i devlet-i âliyye üzre Belgrâd muhâfızı vezir-i mükerrem saâdetlü paşa hazretleri tarafından maiyyetlerine tayin buyurulacak muvâfık bir mihmândâr ağa...” BOA. C.HR.152/7556.

49 BOA. C.HR.158/7890.

50 BOA. AE. SABH. I 67/4648.

51 Kütükoğlu, a.g.m, 212.

52 BOA. AE. SABH. I. 143/9593.

53 BOA. AE. SSLM. III. 3/109.

54 BOA. AE. SABH. I. 297/19975.

güvenlik konularında zafiyet yaşanmaması gerekirdi.⁵⁵ Bu nedenle Osmanlı sınırlarına dâhil olacak olan yabancı devlet adamı, elçi vb. misafirlerin ne zaman gelecekleri ve bunlar için kimin mihmandar tayin edildiği hükümlerle yol güzergâhındaki kadı, naib, ayan, mütesellim, voyvoda, yeniçeri serdarları ve vilayet iş erleri vb. gibi yerel yöneticilere özel olarak bildirilirdi.⁵⁶

Mihmandarların yolculuk esnasındaki en temel görevi, misafirlerin rahat ve güvenli bir biçimde yolculuk yapmalarını sağlamaktı.⁵⁷ Bu amaçla yol masrafları için yeterli miktarda para avans olarak verilirdi. Verilen bu parayla hem mihmandarın hem de hizmetine tayin edildiği resmi misafir ve maiyetinin konaklama bedelleri, gıda maddeleri, hayvan yemi, aydınlatma gideri (meşale-baha), hamam ücreti vb. gibi zaruri harcamaları gerçekleştirilirdi. Gerçekleştirilen bu harcamaların defteri, mihmandar tarafından kalem kalem tutulur ve düzenlenen masraf defterlerine göre defterdarlıkça avansın hesabı görülürdü.⁵⁸ Mihmandarlar, avans olarak verilen miktarın harcamalara yetmemesi durumunda ek olarak talepte bulunabilirlerdi.⁵⁹ Böyle bir durumun misafirlerin yolculukları esnasında zuhura gelebileceğinden hareketle, yol güzergâhındaki devlet görevlilerine durum ayrıca bildirilirdi. Mesela H. 29 Zilhicce 1255 / M. 4 Mart 1840 tarihinde Erzurum Gümrüğü Emîni İsmail Ağa'ya yazılan bir hükümde, İran elçisinin mihmandarı Mehmed Ağa'ya günlük tayinat ve diğer masrafları için Hazine-i Âmire'den verilen miktarın yetmemesi durumunda, ne kadar akçe isterse emvâl-i miriyyeden mahsub olunmak üzere tereddüt etmeden vermesi emredilmişti.⁶⁰

Mihmandarlar yaptıkları harcamaları genel olarak kendilerine hazineden verilen avansla yaparlardı. Bununla birlikte ayrıca yol güzergâhındaki yerel yöneticilere, mihmandara verilmek üzere halktan aynı ve nakdî bedeller toplamaları da emredilirdi. Bu şekilde merkezden gönderilen hükümler gereği toplanan aynî veya nakdî bedeller, yol güzergâhındaki halkın ödemesi

55 Hacer Topaktaş, *Osmanlı-Lehistan Diplomatik ilişkileri Francizek Piotr Potocki'nin İstanbul Elçiliği (1788-1793)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s. 50.

56 BOA. AE. SMST. III. 3/134; BOA. C.HR.102/5066.

57 "...İlçi-yi mümâileyhi Vidin'den istikbâl ve asitâne-i âliyyeme gelinceye dek yollarda ve menâzil ve merâhilde esbâb-ı refâh ve istirahatı istihsâl olunmak için mahsus mihmândâr ta'yin ve irsâl..." BOA. C.HR.102/5066.

58 BOA. AE. SMHD. I. 107/7650, Şerafettin Turan, "1560 Tarihinde Anadolu'da Yiyecek Maddeleri Fiyatlarını Gösteren Bir İran Elçilik Hey'eti Masraf Defteri", *AÜDTCF Dergisi*, c. 22, 1964, S. 3-4, s. 273-274. "Yöre halkından aldıklarımızın karşılığında, Türk elçi [mihmandar] sonradan kendi takdirine uygun bir para ödüyordu. Eğer fazla ağlayıp bağırarak yakınan olursa da, ona dayakla mukabele ediyordu. Türk Elçi Budin'de yaptığı harcamalar için talimat ve eksiksiz ödeme almıştı. Konstantinopolis'e yaklaştıkça bu konuda daha özenle davranması gerekiyordu, çünkü bir şikâyetle bulunulursa müşkül durumda kalmaktan çekiniyordu." Crailsheimli Adam Werner, *Padışahın Huzurunda: Elçilik Günlüğü, 1616-1618*, (Çev. Türkis Noyan). Kitap Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 43.

59 BOA. AE. SSLM. III. 40/2327.

60 BOA. C.HR. 138/6885.

gereken vergilerinden düşüldü.⁶¹ Bu amaçla mihmandara, yerel yöneticilere yönelik yazılmış olan bir ferman verilerek kendileriyle beraber gönderilirdi. Bu fermanda mihmandarın görevleri ve her kazadan toplanması gereken aynî veya nakdî bedel hakkında bilgi verilir. Mihmandarlara, kendileriyle gönderilen bu *mühürlü ve nişanlı defterin* bir suretini, gerekli malzemeleri temin etmekle görevli kadı gibi yerel yöneticilere vermesi emredilirdi.⁶² Ayrıca yerel yöneticilerin de bu fermanın içeriğini *sicill-i mahfuza* kaydetmeleri gerekiyordu.⁶³ Mihmandarlar tarafından gerçekleştirilebilecek olan bir yolsuzluğu engellemek adına alınan bu tedbir gereği, mihmandarların yaptıkları her harcamayı belgelendirmesi ve halktan toplanan zahire ve paraların, bu kadı defterine göre toplanması gerekmektedir.⁶⁴ Bu şekilde toplanan vergiler de kadı huzurunda resmi olarak kaydedildikten sonra mihmandara teslim edilirdi.⁶⁵ Halktan temin edilen bütün malzemelerin değeri mirî fiyat üzerinden hesaplanır ve kazaların isimleri de belirtilerek bir defter hazırlanırdı. Hazırlanan bu defter mihmandar tarafından mühürlenerek kaza halkına teslim edilir, kaza ahali de bu defteri harcama ve hizmetlerinin vergilerinden düşülmesinde kullanırdı.⁶⁶

Osmanlı hükümeti mihmandar tayininin yanı sıra mihmandarların görev ve sorumluluklarına riayet etmeleri hususuna da olabildiğince dikkat

61 "Ma'rûz-ı dâi-i devletleri budur ki İrân şâhı tarafından Osmanlı Devleti'ne gönderilen elçi Hacı Han'a mihmandar tayin olunan dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından Derviş Mehmet Ağa Haleb Eyaleti'nde nüzûl itdikleri mahâlde iktizâ iden zehâir tarâf-ı Devlet-i Âliyyeden gelen ber-muceb-i sûret defter ve ruznâme üzere olan zehâir hazır ve âmade olmak üzere Haleb Valisi tarâfından sâdır olan buyuruldu mümâileyh kulları yediyle kasaba-i Azaz'a imtisâli lede 1-akl meclis idüb ba'de's-sicil feth ve kiraât ve cümleye ilân oludkda bacem ühüm semî'nâ ve ata'nâ didiklerinde daha önce Vali Ahmed Paşa tarafından buyruldu geldikde bir mikdâr şa'ir kusurumuz olub onun dahi nüzûl vaktine dek tekmil ve nüzûlü ne mahâlde vâki' olur ise hâbir olduğumuz fenniyle aceleten ol mahâlde irsâl olunmak üzere her birleri taahhüd itmegin evvel ki vâki 'i hâldir der-devlet-i âliyyelerine ilâm olundu... 13 R 1153 (8 Temmuz 1740)" BOA. AE. SMHD. I. 103/7280.

62 BOA. AE. SMST. II. 47/4609, "...Siz ki zâbitân ve ayân ve iş erlerisiz mesfûrun Küçükçekmece'den Rusçuğa varcaya dek her kangınızın kazâsına dâhil olur ise sûret-i defter-i mezkûrda mestûr olan ecnâs-ı zehâir ve araba ve bârgirleri kazânız ahâlisine derhâl tedârik ve tamâmen ve kâmilen mihmândâr-ı mümâileyhe teslim ve icâb iden bahâ ve ücretleri kazânız ahâlisinin tekâliflerinden takâs olunmak için mihmândâr-ı mümâileyhden memhûr temessükü ahz ve ahâli-i kazâ yedlerine ibkâ itdirdesiz şöyle ki zehâir ve araba ve bârgirân-ı mezbûrenin derhâl tedârik ve teslimine tekâsül birle mesfûrların muzâyakalarına bâis olur harekete cesâret eylemek ihtimâlleriniz olur ise bir vechle cevâba kâdir olamayub gereği gibi hakkınızdan gelineceği emr-i muhakkak olmağla âna göre mütebassrâne hareket ve sûret-i defter-i mezkûrda mestûr olan ecnâs-ı zehâir ve araba ve bârgirleri derhal tedârik ve tamâmen ve kâmilen mihmândâr-ı mümâileyhe teslim eyleyüb bu husûsda tekâsül ve kusûr eylemekden ve mesfûrların zarûret ve müzâyakalarına bâis olur hareket vukû'undan begâyet hazer ve mücânebet eyleyesiz..." BOA. AE. SMST. III. 3/134, BOA. C.HR. 85/4206. "Ve elçiden her kangısının elinde hükem-i hümâyûn olub anun içinde yemekden ve yiyecekden ve yemden ve ulakdan ve kılavuzdan ve gayrından her ne kayd olunmuşsa, anı vereler, ziyâde nesne vermeyeler. Ve eğer nesne emr olunmadı ise, hemân onda vere. Her ne hacet olursa kendü yanlarından satun alalar, kimesneye zahmet vermeye, ederse Dergâh-ı Mu'allâya i'lam edeler." Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, Fey Vakfı, İstanbul, 1992, C. 2 s. 67, C. 7 s. 353.

63 BOA. C. HR. 57/2847; BOA. C. HR. 20/997.

64 BOA. C. HR. 100/4969.

65 BOA. AE. SMST. II. 9/832; BOA. C. HR. 20/997.

66 BOA. İE. HR. 5/467.

etmeye çalışmaktaydı.⁶⁷ Buna rağmen yapmadıkları harcamaları yapmış gibi gösterip zimmetine para geçirerek ya da halktan haksız yere malzeme toplayarak yolsuzluk yapan mihmandarlar da olabiliyordu. H. 5 Safer 976 / M. 30 Temmuz 1568'de Erzurum Beylerbeyi'ne yazılan bir hüküm de bu konuya işaret etmektedir. Erzurum Beylerbeyi'ne hitaben yazılan bu hükümde, İran elçisi için toplanan zahirenin miktarı ve ne kadarının elçiye verilip ne kadarının yolsuzlukla yendiğinin tespit edilip, bunu yapanların bildirilmesi isteniyordu.⁶⁸ Aynı tarihte Karahisar-ı Şarkî Kadısı'na yazılan bir diğer hükümde de, elçi için ahaliden alınan zahirenin miktarı ile ne kadarının elçiye verilip ne kadarının başkaları tarafından yenildiğinin ve zahire satın alınan kişilere paralarının verilip verilmediğinin bildirilmesi emredilmişti.⁶⁹

Mihmandarın yol güzergâhında gerekli ihtiyaç maddelerinin teminiyle ilgili sorumluluklarından birisi de, halk tarafından karşılanamayan ihtiyaç maddelerini bedelleri karşılığında satın almaktı. Mesela III. Ahmed'in cülûsunu tebrik için gelen İran elçisi Murtaza Kulu Han ve maiyeti için Öküz, Osmancık, Tosya, Çeltikbaşı ve Tokad menzillerindeki sekiz günlük konaklama sırasında 3.607,5 kuruşluk masraf yapmıştı.⁷⁰

Mihmandarların yerel yöneticilerle koordineli bir şekilde hareket etmeleri gerekmektedir ve bu hususta emre muhalif hareket edilmesi durumunda sert bir biçimde uyarılır, gerekirse tehdit edilirlerdi. Benzer bir durum hakkında H. Evâsıt-ı Safer 1189 / M. 13-22 Nisan 1775 tarihli bir belgeden bilgi edinmek mümkündür. Bu tarihte antlaşma tasdiki için gelmekte olan Rus büyükelçisine mihmandar olarak Dergâh-ı Âli kapıcıbaşlarından Karahisarizade Ahmed tayin edilmişti. Mihmandarın elçiyi getirmesi için Eflak ve Boğdan voyvodalarının gösterecekleri güzergâhı kullanması gerekmektedir. Fakat Karahisarizade Ahmed elçiyi kendince Bükreş üzerinden getirmeye çalışınca bu hareketi merkeze bildirilmiş, bunun üzerine merkezden çok sert bir şekilde uyarılmıştı. Mihmandara kendisine hitaben yazılan hükümde, normal şartlarda bu hareketinden dolayı derhal azledilmesi gerekirken hatasının bu

67 "...ve senki mihmândâr-ı mümâileyhsin tama'-ı hâma tabi'yyet veyâhûd tekâsül ve rehâvetin sebebiyle zehâir ve araba ve bârgirlerin müzâyedesi kazâlar ahâlilerinden tamâmen tahsil eylemeyüb mesfârların zarûret ve müzâyakalarına bâis olur hâlât zuhûr ider ise te'dib olunacağın emr-i mukarrer olmağla ana göre mütebassırâne hareket ve mesfârların refâh-ı hâllerine bâis olur harekete mübâderet ve tekâsül ve rehâvet misillü hilâf-ı merzî hareketden begâyet tehâşi ve mübâ'adet eyleyesin..." BOA. AE. SMST. III. 3/134.

68 7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569) II, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s. s. 305.

69 7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569) II. s. 306.

70 Kütükoğlu, a.g.m, s. 202. Bazı elçilerin yollarda hayvanlarını çekmek için mihmandar ilamı ile her menzilde yanlarına yeteri kadar yedekkeşçiyân da verilirdi. 1736-1737 tarihlerinde gelen İran elçisi Abdülbaki Han'ın dönüşünde, İran'a varıncaya kadar yol üzerindeki her bir menzilde 25 nefer yedekkeşçiyân bulundurulmuş, bunların halk tarafından verilen ücretleri ise ahalinin vergilerine sayılmıştı. İzzet Sak, "1736-1741 Yılları Arasında İstanbul'a Gelen İran Elçilerinin Bazı Masrafları", *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 16, 2006, s. 124-125.

defa görmezlikten gelindiği ve bir kereye mahsus uyarıldığı; eğer emre muhalif hareket ettiğine dair hakkında yeni bir şikâyet daha gelirse, azledilmekle kalmayıp şiddetle cezalandırılacağı bildirilmişti.⁷¹ Mihmandarla yerel yöneticiler arasında koordinasyon, misafirlerin rahat ettirilmesinin yanı sıra onların Devlet-i Âliyye'nin kudret ve heybetine şahit olabilmeleri açısından da elzemdi.⁷² H. 4 Zilkade 1153 / M. 21 Ocak 1741 tarihli bir belgeye göre üç bin kişilik maiyetiyle İstanbul'a gelmek üzere olan İran elçisi Hacı Han, Karaman eyaleti sınırlarındayken, elçinin mihmandarı Derviş Mehmed Ağa, Anadolu Eyaleti beylerbeyine haber göndererek elçinin eyalet sınırında karşılanmasını istemişti. Bu nedenle Anadolu beylerbeyi üç bin kişiyle gelen elçiye, üç bin kişiden fazla bir alayla karşılama töreni düzenleyerek ayrı bir mesaj vermişti. Karşılama esnasında, elçiye Osmanlı Devleti'nin büyüklüğüne şahit olması için ayrıca olağanüstü izzet ve ikramda bulunulmuştu.⁷³ Hiç şüphesiz böyle bir karşılama mihmandarla beylerbeyi arasındaki koordinasyon sonucu gerçekleşmişti.

Mihmandarların misafirlere Devlet-i Âliyye'nin şan ve şevketini göstermenin, yolculukları esnasında rahat ettirilmesini sağlamanın yanı sıra onların ahvâl ve etvârını gözlemleme gibi örtük görevleri de bulunmaktaydı. Mesela 29 Zilkade 1159 / 13 Aralık 1746 tarihli bir belgeden ülkesine dönen İran elçisi Feth Ali Bey'e mihmandar tayin edilen Seyyid Mehmed Ağa, elçinin maiyetinde ahvali meçhul kimseler bulunduğunu mektupla merkeze bildirmişti. Osmanlı hükümeti ise Seyyid Mehmed Ağa'dan, adı geçen şahısların hallerini Diyarbekr'e kadar gereği gibi gözlemlemesi, eğer bu kişiler İran zımmiyanından değilse Diyarbekr valisi Abdullah Paşa'ya gizlice bildirecek yakalatmasını istemişti.⁷⁴ Yine H. 26 Zilkade 1201 / M. 9 Eylül 1787 tarihinde Hint elçileri Seyyid Ali Gulâm Han, Şah Nurullah Han ve üç yüz yirmi kişilik maiyetleri, Bağdat'tan İstanbul'a kadar Dergâh-ı Âli kapıcıbaşlarından Mustafa Ağa mihmandarlığında gelmişti. Elçilik heyeti İstanbul'a ulaştığında da Mustafa Ağa'nın mihmandarlığa devam etmesine karar verilmiş, bu kararda da yolculuk boyunca elçi ve maiyetinin "*hâl ve şânlarına ve etvâr ve refâtırlarına muttâli*" olmuş olması etkili olmuştu.⁷⁵

Beraberinde elçi ve maiyeti bulunan mihmandarlar, İstanbul'a birkaç günlük bir mesafeye geldiklerinde mektupla İstanbul'a haber verirler; böylece İstanbul'da elçiyi karşılamak için gerekli hazırlıklar yapılırdı.⁷⁶ Mihmandarlar

71 BOA. AE. SABH. I 67/4648.

72 Emrah Safa Gürkan, "Bir Diplomasi Merkezi Olarak Yeni Çağ İstanbul'u", (Çev. Öykü Özer-Ahmet Özer), *Antik Çağ'dan 21. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi Cilt II.*, Coşkun Yılmaz (Ed.), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul: 2015, s. 384.

73 BOA. C. HR. 96/4791.

74 BOA. HAT. 5/154.

75 BOA. C. HR. 5/233.

76 "*Bu def'â gelecek Rusya Orta ilçisinin mihmândarı Ali Ağa kullarının gönderdiği menâzil defteridir. Yevm-i*

tarafından gönderilen bu bilgiler, elçilere Devlet-i Âliyye'nin kudret ve heybetini gösterilebilmesi açısından önem taşıyan karşılama törenlerinin eksiksiz olarak yerine getirilebilmesi açısından önemliydi. Elçiler için alayla gerçekleştirilen karşılama merasiminden sonra elçi, alay ve mihmandarı ile ikamet edeceği konağa götürülürdü. Karşılama alayı elçinin konağına yakın bir yere geldiğinde dağılır; elçiye konağına kadar yalnızca mihmandarı, on kadar divan çavuşu ve divan tercümanı refakat ederdi.⁷⁷

Mihmandarların görevleri misafirleri İstanbul'a getirmekle bitmez, onlar Osmanlı topraklarında buldukları sürece ihtiyaçlarıyla ilgilenirlerdi.⁷⁸ Misafirlerin hizmetleri için aynı anda yalnızca bir mihmandar tayin edilirdi. Osmanlı hükümetince uygun görülmesi durumunda misafiri sınırdan itibaren karşılayıp İstanbul'a kadar getiren mihmandar, görevine İstanbul'da da devam ederdi. Yukarıda da belirtildiği üzere H. 26 Zilkade 1201 / M. 9 Eylül 1787 tarihinde Hint elçileri Seyyid Ali Gulâm Han, Şah Nurullah Han ve maiyetlerine mihmandarlık yaparak Bağdat'tan İstanbul'a kadar getiren Dergâh-ı Âli kapıcıbaşılardan Mustafa Ağa, İstanbul'a geldiklerinde de tekrar mihmandar tayin edilmişti.⁷⁹ Bununla birlikte misafiri sınırdan İstanbul'a kadar getiren mihmandar, İstanbul'da değiştirilerek yerine yeni bir mihmandar görevlendirilebilirdi. Böyle bir durumda tayin edilecek yeni mihmandar için divandan yeni hüküm çıkardı. Bu bağlamda H. 29 Zilhicce 1154 / M. 7 Mart 1742 tarihli bir belgeye göre İstanbul'a gelen İran elçisine yolda Gedikli Seyyid Mehmed Ağa mihmandarlık yapmışken, İstanbul'a varıldığında Nazif Efendi mihmandar tayin edilmişti. Bu olaydan bir yıl önce gelen bir başka İran elçisinin maiyetinde eşik ağası olarak bulunan bu yeni elçi, önceki gelişinden tanıdığı Nazif Efendi'nin kendisine mihmandar tayin edilmesinden çok büyük memnuniyet duymuştu.⁸⁰ Misafire ülkesine döneceği zaman tayin edilen mihmandar da daha öncekilerden farklı birisi olabilirdi. Mesela H. 1208 / M. 1793-1794 tarihinde gelmiş olan İngiliz elçisini Belgrad'dan İstanbul'a getirmek üzere Dergâh-ı Âli gediklilerinden Yahya Bey mihmandar tayin edilmişken, dönüş yolculuğunda ise İstanbul'dan Bükreş'e kadar yine gediklilerden Ali Ağa mihmandar tayin edilmişti.⁸¹ Böylece özellikle elçi gibi misafirlere, geliş yolculuklarında, İstanbul'da iken ve dönüş yolculuklarında ayrı ayrı mihmandarlar tayin edilebilirdi.

pazar günü Kırk Kilisa'ya yevm-i pazarırtesi Birgos'a yevm-i salı Karışdıran'a yevm-i cehârşenbe Çorlu'ya Yevm-i pençşenbe Silivri'ye yevm-i cuma Büyükkçekmece'ye yevm-i cumairtesi Ayastefanoz'a nüüzül olunacağı mâlûm-ı devletleri buyuruldukda veliyü'n-niâm efendimin hüsn-i himmet-i âliyyeleri üzerimizde sâyebân buyurmaları niyâz-ı kullandırır fi 23 ZA sene 176". BOA. AE. SMST. III. 264/21169.

77 BOA. BEO. A. TŞF. 359/194.

78 Uzunçarşılı, a.g.e, s. 277.

79 BOA. C. HR. 5/233.

80 BOA. HAT. 5/173.

81 BOA. C.HR. 43/2108.

Gazi

Akademik
Bakış

279

Cilt 13
Sayı 25
Kış 2019

Avrupa tarzı diplomasi modeli benimsenene kadar Osmanlı diplomasi anlayışı gereği elçi vb. misafirlerin yolculukları esnasında ihtiyaçları karşılandığı gibi, bu misafirlerin İstanbul'da kaldıkları süre içerisinde ikamet edecekleri konakların kiralari ve bu konakların mefruşatı da devlet eliyle gerçekleştirilirdi. Misafirlerin ikamet edecekleri konaklarının döşenmesine de mihmandar nezaret ederdi. Bu iş için gerekli malzemeler Mehterhâne-i Âmire ve Matbah-ı Âmire gibi yerlerden temin edilir, eğer gerekli malzemeler buralarda mevcut değilse mirî akçe ile yenilerinin alınması yine mihmandar nezaretinde gerçekleştirilirdi.⁸² Mesela H. 26 Zilkade 1201 / M. 9 Eylül 1787 tarihli bir belgede, Hindistan'dan gelen elçilik heyeti için gerekli konak mefruşatı ve diğer levazımının mihmandar Mustafa Ağa marifetiyle iktizasına göre tertip ve tanzim olunması emredilmişti.⁸³

Sultan, elçi vb. gibi üst düzey misafirler için İstanbul'da kaldıkları süre içerisinde verilen tayinat ve nafaka bahalar da yolculukları esnasında olduğu gibi mihmandarları aracılığıyla verilirdi.⁸⁴ Misafirlerin giderleri için gerekli olan para, mihmandarlara önceden avans olarak verilebildiği gibi harcamalarından sonra da verilebilirdi. H. 5 Şevval 1207 / M. 16 Mayıs 1793 tarihli bir belgeye göre İsveç elçisinin mihmandarı Abdullah Ağa'ya, 1207 Senesi Ramazan ayı muhasebesi olarak günlük seksen akçe verilmesi buyurulmuştu.⁸⁵ Mihmandarlara verilen avansın yetmemesi durumunda belgelendirilmesi koşuluyla eksik olan miktar tamamlanırdı. Mesela H. 27 Cemaziyevvel 1216 / M. 5 Ekim 1801 tarihli bir belgeye göre hâcegân-ı divan-ı hümâyundan Osman Efendi'ye mihmandarı olduğu İngilizler için iki bin kuruş verilmiş, fakat Osman Efendi'nin gerek *ber müceb-i defter gerekse hâric ez suret* yaptığı harcamalar üç bin yüz yirmi yedi buçuk kuruş olunca, aradaki bin yüz yirmi yedi buçuk kuruşun mihmandara verilmesi emredilmişti.⁸⁶

Eğer mihmandarlar padişahın huzuruna çıkacak olan bir elçi için görevlendirilmişlerse, huzura kabul günü, elçi ve maiyetinin konağından alınıp saraya getirilmesinden kabulden sonra tekrar ikametgâhına götürülmesine kadar yanlarında bulunurlardı. Mihmandarlar elçilerin sadrazamla görüşmelerinde de, Saray-ı Âsafi'ye gidiş dönüşlerinde kendilerine eşlik ederlerdi.⁸⁷ Huzura kabullerinde veya sadrazamla görüşmelerinde elçilere hilat giydirilirken mihmandarlar da ayrıca taltif edilirdi. Mesela H. 19 Receb 1220 / 13 Ekim 1805 tarihinde, görev süresinin sonunda memleketine dönecek olan Buhara elçisi ve maiyetine hilatler ihsan edilirken, aynı şekilde elçinin mihmandarı Kapıcıbaşı Ali Ağa da bir adet şemseli sof kerrake ile taltif

82 BOA. AE. SSLM. III.217/12722.

83 BOA. C. HR. 5/233.

84 BOA. AE. SSLM. III. 140/8459.

85 BOA. AE. SSLM. III. 121/7396.

86 BOA. C. HR. 25/1203

87 BOA. BEO. A.TŞF. 356/93 b; 359/155.

edilmişti.⁸⁸ Mihmandarlar için yapılan bu taltifler, modern diplomasi öncesinde genelde hilat giydirme şeklinde gerçekleşirken, Avrupa tarzı diplomasinin benimsenmesinden sonra ise rütbe ve nişan şeklinde sürdürülmüştür.⁸⁹

Yabancı devletlerin resmî temsilcilerine İstanbul'da buldukları süre içerisinde sadrazam ve ileri gelen devlet adamları tarafından ziyafet verilmesi de gelenektir. Bu bağlamda sadrazam ve diğer devlet adamları tarafından davet edilen elçilere ziyafet günü ziyafet mahalline gidiş ve gelişlerinde ve ziyafet esnasında -ilgili diğer görevlilerin yanı sıra- yine mihmandarları eşlik etmekteydi.⁹⁰

Osmanlı diplomasisinde görülen elçi iltiması mihmandarlar için de geçerliydi. Buna göre elçiler, hizmetlerinde bulunan görevliler için daha üst düzey bir memuriyete atanmaları ya da üst düzey rütbe ve payelere nail olabilmeleri için aracı olurlardı. Elçiler gerek İstanbul'da buldukları esnada gerekse ülkeden ayrıldıkları sırada mihmandarlarından hoşnut olduklarını bildiren bir arzı divan-ı hümayuna iletir ve arzuhallerinin sonucunda mihmandarları terfi ettirilmesi ricasında bulunurlardı. Elçilerin mihmandar gibi hizmetlerinde bulunan kişiler için bu tür ricaları genellikle yerine getirilirdi. Bu nedenle bir elçiye mihmandar olmak aslında memuriyet açısından da yükselme imkânı anlamına gelmekteydi. Benzer bir durum H. 29 Zilkade 1253 / M. 24 Şubat 1838 tarihli bir belgede de görülmektedir. Buna göre ülkesine dönmekte olan Buhara elçisi Balta Kulu Han, Erzurum müşiri Esad Paşa aracılığıyla gönderdiği mektubunda, hizmetinden duyduğu hoşnutluk ve memnuniyeti dile getirerek mihmandarı Dergâh-ı Âli gediklilerinden Hüseyin Bey için ihsan ve inayet ricasında bulunmuştu.⁹¹ Mihmandarlar için iltimas talebi sadece elçi sıfatındaki misafirler için değil diğer üst düzey diğer misafirler için de geçerliydi. Mesela H. 29 Zilhicce 1203 / M. 20 Eylül 1789 tarihli bir belgeden Kalgay Şahbaz Giray ile Nureddin Mübarek Giray'ın, bir yıldan fazla mihmandarlıklarını yapmış olan hademe-i Devlet-i Âliyye'den Abdülkerim Ağa için kapıcıbaşılık payesiyle cizye başbakıkkulluğu veya o payeye denk olan Gelibolu baruthanesi nezaretini talep ettikleri görülmektedir.⁹²

Misafirlere ülkelerine dönüş izni verildikten sonra dönüş yolculuklarında kendilerine refakat etmesi için yeniden bir mihmandar tayin edilirdi. Bu iş için mihmandar talebi misafirlerden de gelebilirdi.⁹³ Kendilerine dönüş için

88 BOA. C.HR.165/8249.

89 BOA. MKT. NZD. 312/32.

90 Kütükoğlu, a.g.m, s. 227.

91 BOA. HAT.781/36560.

92 BOA. AE. SABH. I. 364/25382.

93 "Divân-ı hümayun tercümânı kullarına sâbık Frânsa ilçisi tarafından irsâl olunan bir kit'a tezkereye mazrûf defterin tercümesidir Fi 10 CA Sene 208 ... Esnâ-yı râhda bu dâilerin ve yanında bulunan âdemleri ve ahmâl ve eskâlinin mahalline isâli zımında bir nefer mukdim ve kârgüzâr ve mu'temed ve sadâkatkâr mihmandar tayini..." BOA. HAT.257/14814 B.

Gazi

Akademik
Bakış

281

Cilt 13
Sayı 25
Kış 2019

mihmandar tayin edilen misafirler, mihmandarları eşliğinde, belirlenmiş olan gün de İstanbul'dan ayrılırlardı. Eğer bu misafirler elçi iseler ülkelerine dönecekleri gün kendileri için veda merasimi düzenlenirdi. Mihmandarlar yapılan veda merasiminden sonra elçiye sınıra kadar eşlik ederlerdi.⁹⁴

Sonuç

Ziyaret edilen ülkeye yabancı olan diplomatik misafirler için, ilgili devlet tarafından rehberlik edecek ve yol gösterecek olan resmi görevlilerin tayin edilmesi kaçınılmaz bir durumdur. Bu nedenle devletlerarası ilişkilerde, diplomatik misafirlere refakat edecek görevlilerin tayin edilmesi, geçmişte çok eski dönemlere dayanan bir diplomasi geleneğidir. Bu gelenek Osmanlı Devleti'nde de devam ettirilmiş ve bu şekilde tayin edilen görevli mihmandar olarak anılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı mihmandarları, rehber veya kılavuz hizmetinde bulunmanın ötesinde, maiyetlerine tayin edildikleri misafirlerin iaşelerinin temin edilmesi vb. gibi görevleri yerine getirerek, misafirlerle ilgili resmi hususlarda kurumlar arası koordinasyon unsuru olarak çalışmışlardır. Devlet-i Âliyye'nin büyüklüğünü temsil ettikleri düşünülen mihmandarların seçimine, üstlendikleri bu hassas görevler nedeniyle özel olarak dikkat edilmiştir. Osmanlı mihmandarlık geleneği, Osmanlı diplomasi anlayışı ve devlet gelenekleri neticesinde şekillenerek, diğer devletlerdeki uygulamalara nazaran bazı farklılıklar arz etmiş, bu ise özgün bir mihmandarlık geleneği doğmasını sağlamıştır.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

BOA. A. DVN. MHM. d. 57.

BOA. AE. SABH. I 67/4648; 143/9593; 245/16377; 297/19975; 364/25382.

BOA. AE. SMHD. I. 72/4772; 103/7280; 107/7650.

BOA. AE. SMHD. II. 117/9863

BOA. AE. SMST. II. 9/832; 47/ 4609.

BOA. AE. SMST. III. 3/134; 264/21169; 316/25391.

BOA. AE. SSLM. III. 3/109; 40/2327; 119/7211; 121/7396; 140/8459; 168/10028; 217/12722; 1119/721.

BOA. BEO. A.TŞF. 356, 359.

BOA. C. AS. 132/5876; 411/17012.

94 H. 11 Muharrem 115 / H. 18 Mart 1742 tarihli bir belgeye göre İran elçisi Hacı Han'a dönüş yolculuğunda eşlik eden mihmandar Çavuşbaşı Mehmed Ağa, elçiyi görev bölgesinin sonu olan Kars sınırına bırakıp dönerken Karahisar-ı Şarki'nin Enderes karyesinde vefat etmişti. Bunun üzerine mihmandarın hayvanları, bölgenin kadısı ve diğer devlet görevlileri nezaretinde sük-ı sultanîde satılarak elde edilen meblağ, geride bıraktığı nakitle beraber merkeze gönderilmişti. BOA. AE. SMHD. I. 72/4772

BOA. C. DH. 153/7647.

BOA. C. HR. 5/233; 20/997; 25/1203; 43/2108; 57/2847; 85/4206; 92/4577; 94/4667; 96/4791; 100/4969; 102/5066; 138/6885; 152/7556; 152/7581; 153/7604; 157/7581; 157/7825; 158/7890; 165/8249.

BOA. C. ML. 618/25495.

BOA. HAT. 1/15; 5/154; 5/173; 243/13638; 246/13856; 257/14814 B.; 781/36560; 781/36583; 833/37561; 1163/46018; 1210/47412.

BOA. İE. HR. 5/467.

BOA. MKT. NZD. 312/32.

Basılı Materyaller

7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569) II, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

AKGÜNDÜZ, Ahmet; *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, Fey Vakfı, İstanbul, 1992, C. 2 s. 67, C. 7.

ALİKILIÇ, Dünder; *Osmanlı'da Devlet Protokolü ve Törenler İmparatorluk Seremonisi*, Tarih Düşünce Kitapları, İstanbul 2004.

AVCI, Casim; *İslâm Bizans İlişkileri*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2003.

BOZKURT, Nebi; Mihmandar, *DİA*, C. 30, s. 25-26.

CAN, Mustafa; *Sultanın Kapısında: Kudret-Heybet-Adalet (Osmanlı Devleti'nde Yabancı Elçiler)*, Gazi Kitabevi, Ankara 2019.

DEVELLİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 25. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008.

GENÇ, Reşat; *Karahanlı Devlet Teşkilatı*, TTK Basımevi, Ankara, 2002.

GÜLTEPE, Necati; *Mührün Gücü, İlk Türk-İslam Devletlerinde ve Osmanlılarda Bürokrasi*, Ötügen Yayınları, İstanbul, 2009.

GÜRKAN, Emrah Safa; "Bir Diplomasi Merkezi Olarak Yeni Çağ İstanbul'u", (Çev. Öykü Özer-Ahmet Özer), *Antik Çağ'dan 21. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi Cilt II.*, Coşkun Yılmaz (Ed.), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul: 2015, s. 372-399.

İPŞİRLİ, Mehmet; Selânikî Mustafa Efendi, *DİA*, C. 36. s. 357-359.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S.; "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Fevkalâde Elçilerin Ağırlanması", *Türk Kültürü Araştırmaları Prof. Dr. İsmail Ercüment Kuran'a Armağan*, Yıl: XXVIII/1-2, 1989. s. 199-231.

MERÇİL, Erdoğan; *Gaznelilerde Bir Saray Memuriyeti: Resuldârlık, VIII. Türk Tarih Kongresi*, TTK Basımevi, C. II, Ankara 1981, s.703-709.

MERÇİL, Erdoğan; *Selçuklularda Saraylar ve Saray Teşkilatı*, Bilge Kültür Sanat, 2011.

NICOLSON, Harold; *The Evolution of Diplomatic Method*, University of Leicester, Leicester, 2001.

Gazî

Akademik
Bakış

283

Cilt 13
Sayı 25
Kış 2019

NİZAMÜLMÜLK, *Siyasetname*, (Çev. Nurettin Bayburtlugil), Dergâh Yayınları, 11. Baskı, İstanbul, 2015, s. 110.

NUHOĞLU, Güller; "Gazneli Devlet Teşkilatı" *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, C.V, Ankara 2002, s. 286-308.

PAKALIN, Mehmet Zeki; *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 2*, MEB Basımevi, 2. Baskı, İstanbul, 1983.

PALABIYIK, Muhammet Hanefi; *Gazneli Devleti Saray Teşkilatı*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.1996.

RICE, Tamara Talbot; *Bizans'ta Günlük Yaşam: Konstantinopolis Bizans'ın Mücevheri*, Özne Yayınları, İstanbul, 2002.

SAK, İzzet; "1736-1741 Yılları Arasında İstanbul'a Gelen İran Elçilerinin Bazı Masrafları", *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 16, 2006, s. 117-161.

SELÂNİKÎ MUSTAFA EFENDİ, *Tarih-i Selânikî*, (Haz. Mehmet İpşirli) TTK Basımevi, Ankara, 1999, C. I.

ŞEMSEDDİN SAMÎ, *Kamûs-ı Türkî*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1317.

TOPAKTAŞ, Hacer; *Osmanlı-Lehistan Diplomatik İlişkileri Francizsek Piotr Potocki'nin İstanbul Elçiliği (1788-1793)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014.

TURAN, Şerafettin; "1560 Tarihinde Anadolu'da Yiyecek Maddeleri Fiyatlarını Gösteren Bir İran Elçilik Hey'eti Masraf Defteri", *AÜDTCF Dergisi*, c. 22, 1964, S. 3-4, s. 273-294.

UYUMAZ, Emine; *Türkiye Selçuklu Devleti'ne Gelen ve Giden Elçiler (XI. Yüzyılın Sonu-XIV. Yüzyılın Başları)*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2011.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTK Basımevi, 3. Baskı, Ankara 1988.

WERNER, Crailsheimli Adam; *Padişahın Huzurunda: Elçilik Günlüğü, 1616-1618*, (Çev. Türkis Noyan). Kitap Yayınevi, İstanbul, 2011.

Extended Abstract

It is inevitable to appoint officials who will guide diplomatic guests who are foreign to the country visited by the state concerned. For this reason, in interstate relations, appointing officials to accompany diplomatic guests is a tradition of diplomacy with a long history. This tradition was continued in the Ottoman Empire and the officer designated in this way was referred to as a mihmandar. The word "mihmandar" consists of the words "mihman" which means guest in Persian and "dar" which means holder. The word literally means welcoming and hosting guests. As a very old tradition in interstate relations, hosting has been applied in both western and eastern diplomacy. In the Ottoman diplomacy tradition, the officials who supervised the reception of the reputable foreign guests who had come to the Ottoman lands were called as mihmandar. In this context, the mihmandars were appointed to the foreign ambassadors and

their retinue, the rulers of the foreign state and the members of the dynasty who came to the Ottoman lands. At this point, the common characteristic of the people whom the mihmandars were assigned to their service was that they were accepted as official guests by the Ottoman State. In the Ottoman Empire, the position of mihmandar was not a permanent state duty. For this reason, the mihmandars were appointed from among the other state officials if needed. Officers from the class of seyfiye, ilmiye or kalemiye could be chosen as an mihmandar. What was decisive at this point was the characteristics of the guest to whom the mihmandar would be appointed for his service. Generally, one of the palace officials and mostly one kapıcıbaşı or çavuşbaşı was appointed.

Special attention was paid to the selection of the hosts since they were thought to represent the Ottoman State before the foreign guests. The persons to be assigned to this task should be intelligent, careful, thoughtful, forward-thinking, capable, competent, loyal and able to carry out this work as desired and will be the ones who will glorify the glory of the Ottoman State. The duty of the mihmandar was carried out in three stages. The first stage included the arrival of the guests from the Ottoman borders to Istanbul. The second phase included the time spent in Istanbul, while the third phase included the return journey to the Ottoman borders. Enough amounts of money were given to mihmandars as an advance to be used in the service of the guests. With this money, essential expenses such as accommodation, foodstuffs, animal feed expenses, lighting expenses and bath expenses etc. of the mihmandar and of the guests to whom the mihmandar was assigned to the service would be covered. Until the adoption of a European-style diplomacy model, the Ottoman diplomacy understanding, envoys etc. guests needs of during their travels were met, and the rents and furnishing of these mansions during their stay in Istanbul were carried out by the state and through the mihmandars. Until the adoption of a European-style diplomacy model, due to the Ottoman diplomatic understanding, the needs of the guests such as the ambassador etc. were carried out by the state and through the mihmandar not only during their travels, but also during their stay in Istanbul such as renting of the mansions that these guests would use and the furnishing of these mansions. While the basic duty of the mihmandars was to ensure the comfort and safety of the guests, they also had implicit duties such as observing the situation and attitudes of the guests.

In addition to providing guidance services, the Ottoman counselors worked as an inter-institutional coordination element in official matters related to the guests by performing tasks such as providing the accommodation of the guests to whom they were assigned. Special attention was paid to the selection of the advisors, who were supposed to represent the greatness of the Ottoman Empire, because of their delicate duties. The Ottoman mihmandar tradition was shaped by the understanding of Ottoman diplomacy and state traditions, and this gave rise to a unique mihmandar tradition for the Ottoman Empire.

Görüş

Akademik
Bakış

285

Cilt 13
Sayı 25
Kış 2019